

PRIKAZI KNJIGA / BOOK REVIEWS

THE IMLI MANUAL ON INTERNATIONAL MARITIME LAW

Volume I: The Law of the Sea

Glavni urednik: David Joseph Attard

Urednici: Malgosia Fitzmaurice, Norman A Martínez Gutiérrez

Izdavač: Oxford University Press

Oxford, 2014, 723 str.

U izdanju kuće *Oxford University Press* objavljen je priručnik pod naslovom *The IMLI Manual on International Maritime Law* (u prijevodu: IMLI Priručnik međunarodnog pomorskog prava). Priručnik obrađuje tematiku međunarodnog pomorskog prava holistički, analizirajući na sustavan i jezgrovit način pitanja iz područja javnog i privatnog prava. Priručnik se sastoji od 3 sveska objavljena u razdoblju od 2014. do 2016. godine. Svezak I proučava područje prava mora (*The Law of the Sea*), svezak II je usredotočen na pomorsko pravo (*Shipping Law*), dok je svezak III namijenjen pravu zaštite okoliša i pitanjima sigurnosne zaštite (*Marine Environmental Law and Maritime Security Law*). Priručnik je rezultat rada Instituta za međunarodno pomorsko pravo (u originalu: *International Maritime Law Institut*; u nastavku: IMLI), osnovanog 1988. godine u suradnji Međunarodne pomorske organizacije (u nastavku: IMO) i Vlade Republike Malte. Priručnik je objavljen u okviru obilježavanja 25 godina rada i postojanja IMLI-a. Glavni urednik priručnika je profesor David Joseph Attard, direktor IMLI-a i sudac Međunarodnog tribunala za pravo mora u Hamburgu.

U nastavku se daje prikaz prvog sveska ovog priručnika – knjige objavljene 2014. godine pod naslovom *The IMLI Manual on International Maritime Law, Volume I, The Law of the Sea* (u prijevodu: IMLI Priručnik međunarodnog pomorskog prava, Svezak I, Pravo mora). Uz glavnog urednika, profesora Davida Josepha Attarda, urednici ove knjige su Malgosia Fitzmaurice, profesorica međunarodnog javnog prava na Sveučilistu u Londonu i Norman A Martínez Gutiérrez, izvanredni profesor i predavač na IMLI-u. Predgovor knjizi napisao je Koji Sekimizu, Glavni tajnik IMO-a u razdoblju od 2012. do 2015. godine.

Ova knjiga obrađuje tematiku prava mora koristeći se različitim izvorima - u prvom redu Konvencijom Ujedinjenih naroda o pravu mora iz 1982. godine (u nastavku: Konvencija o pravu mora) te međunarodnim običajnim pravom, ali i brojnim drugim međunarodnim ugovorima, *soft law* instrumentima i sudskom praksom

(u najvećem dijelu praksom Međunarodnog suda pravde i Međunarodnog tribunala za pravo mora). Knjiga također obrađuje pravila sadržana u regionalnim i nacionalnim zakonodavstvima te komercijalnu praksu.

Knjiga je podijeljena na uvod i 24 poglavlja. U uvodu se daje povijesni prikaz razvoja prava mora te se time stvara temelj za daljnu analizu i raspravu posvećenu razmatranju tradicionalnih pitanja iz područja prava mora te proučavanju i analiziranju novih trendova i izazova zabilježenih u razdoblju nakon usvajanja Konvencije o pravu mora.

U uvodnom (povijesnom) dijelu, polazi se od Grotius-Selden dileme (*battle of the books, odnosno Mare Liberum v Mare Clausum*) i početne podjele mora na morski prostor otvorenog mora te unutrašnje morske vode i teritorijalno more. Potom se prikazuju promjene koje su uslijedile u 20. stoljeću, a tiču se potrebe obalnih država za proširenjem granica teritorijalnog mora i iskorištavanjem resursa izvan istih (*creeping jurisdiction*). Upućuje se na Trumanovu proklamaciju iz 1945. godine koja je prethodila stvaranju novog pravnog režima epikontinentalnog pojasa, zatim neuspjeh međunarodnih konferencija Ujedinjenih naroda, održanih u Ženevi 1958. godine i 1960. godine (UNCLOS I i UNCLOS II), lobiranje arhipelaških zemalja (u prvom redu Indonezije i Filipina) za stvaranjem posebnog pravnog režima primjenjivog na iste, te stvaranje novog režima tranzitnog prolaska kroz tjesnace za međunarodnu plovību. Naglasak se potom stavlja na tehnološki napredak zabilježen krajem 1960-ih godina i poznati govor malteškog ambasadora Arvida Parda, održanog 1967. godine, u kojem isti predlaže Glavnoj skupštini Ujedinjenih naroda da se dno mora i oceana izvan granica nacionalnih jurisdikcija proglasi zajedničkom baštinom čovječanstva (*common heritage of mankind*). Govor Arvida Parda potaknuo je pripreme treće međunarodne konferencije o pravu mora (UNCLOS III), održane u razdoblju od 1973. do 1982. godine u Montego Bayu, na Jamajci, koja konferencija je u konačnici rezultirala usvajanjem Konvencije o pravu mora.¹ Poseban značaj ove Konvencije ogleda se u njezinoj gotovo univerzalnoj primjeni. Pored činjenice da ista broji 168 stranaka, od čega 165 država, Konvencija u određenom dijelu reflektira međunarodno običajno pravo. Ovakav uspjeh zahvaljuje se prvenstveno posebnom načinu vođenja pregovora i njezinog konačnog usvajanja usuglašavanjem odredaba kao *package deal*.

Polazeći od temelja sadržanog u uvodnom dijelu knjige, daljnja poglavlja obrađuju moderno pravo mora. Tematici se najprije pristupa prostorno pa tako prvih 10 poglavlja obrađuje pravni režim različitih morskih zona. Između ostalog, ukazuje se na neujednačeno tumačenje u pogledu pravnog temelja za zahtjevanje prethodnog odobrenja za tranzitni prolazak tjesnacima za međunarodnu plovību brodova na

¹ Konvencija o pravu mora naknadno je komplementirana dvama međunarodnim ugovorima, a riječ je o Sporazumu o primjeni dijela XI Konvencije (pravni režim Zone, odnosno, riječima Arvida Parda, zajedničke baštine čovječanstva) iz 1994. godine i Sporazumu o primjeni odredaba Konvencije koje se odnose na očuvanje i gospodarenje ribljim naseljima iz 1995. godine.

nuklearni pogon i brodova koji prevoze nuklearni teret. Razmatraju se nejasnoće u interpretaciji odredbe članka 121. stavka 3. Konvencije o pravu mora (dilema u pogledu definiranja otoka i stijene) te se s tim u vezi ukazuje na neujednačenost prakse među državama, ali i nedostatak jasne sudske prakse. Potrebno je, međutim, napomenuti da u vrijeme objave ove knjige nije bio donesen arbitražni pravorijek u predmetu *The Republic of Philippines v the People's Republic of China*.² Nadalje, ukazuje se na kompleksnost materije vezane uz režim epikontinentalnog pojasa te se proučava pitanje razgraničenja u okviru pravila međunarodnog običajnog prava i odredbe članka 76. Konvencije o pravu mora. Posebno se obrađuju implikacije odluke Međunarodnog tribunala za pravo mora u predmetu *Bangladesh/Myanmar*.³ Potom se sagledava problem zatvorenih i poluzatvorenih mora u okviru režima gospodarskog pojasa (isključive ekonomske zone), pri čemu se posebna pažnja posvećuje državama s morskom obalom na Mediteranu. Obraduje se *sui generis* režim razvijen u praksi pojedinih država kao svojevrsni oblik gospodarskog pojasa (gospodarski pojas u smanjenom opsegu). Riječ je o režimu isključive ribolovne zone (*exclusive fishing zone*), zone ekološke zaštite (*ecological protection zone*) i ekološko-ribolovne zone. Upozorava se na vjerojatnost nestanka ovih režima i njihove zamjene režimom gospodarskog pojasa u njegovom punom opsegu.

U kontekstu režima otvorenog mora, ukazuje se na nove izazove i prijetnje u području sigurnosne zaštite kao i na pravne praznine koje trenutno postoje u pogledu statusa općih resursa na području izvan granica nacionalnih jurisdikcija, bilo da je riječ o Zoni ili režimu otvorenog mora. U tom smislu upućuje se na trenutnu diskusiju koja se o ovoj temi vodi u okviru radne skupine imenovane od strane Glavne skupštine Ujedinjenih naroda (ova se problematika u stranoj literaturi često javlja pod nazivom *marine biodiversity beyond areas of national jurisdiction*, ili skraćeno: BBNJ). Posebno se obrađuje tematika očuvanja živih bogatstava mora, ispituje se razvoj međunarodnog prava i daje komparativna analiza pravila sadržanih u Konvenciji o pravu mora te pravila sadržanih u ostalim multilateralnim i bilateralnim sporazumima. Ukazuje se na kompleksnost materije i problematiku nekonzistentnosti i neuniformiranosti prakse država. Upućuje se na nove trendove proizašle iz načela predostrožnosti (*precautionary principle*), ekosustavnog pristupa zaštiti i očuvanju morskog okoliša (*ecosystem approach*) i integriranog sustava upravljanja (*integrated management*). Posebna analiza posvećena je znanstvenom istraživanju mora. S tim u vezi upućuje se na nedovoljnu preciznost pravila sadržanih u Konvenciji o pravu mora i činjenicu da ista obalnim državama daje šire diskrecijske ovlasti

² Arbitražni pravorijek Stalnog arbitražnog suda (*Permanent Court of Arbitration*) od 12. srpnja 2016. godine.

³ Presuda Međunarodnog tribunala za pravo mora (*International Tribunal for the Law of the Sea*) od 14. ožujka 2012. godine.

u mogućnosti odbijanja davanja suglasnosti na zahtjeve koji dolaze iz inozemstva. Upozorava se na sve veću prisutnost satelitskog istraživanja te potencijalni razvoj nove, hibridne grane prava koja bi u ovom dijelu na inovativan način objedinila svemirsko pravo (*space law*) i pravo mora (*law of the sea*).

Posebna pažnja posvećena je pravnoj regulativi primjenjivoj u kontekstu neobalnih država i država u nepovoljnom geografskom položaju (*landlocked and geographically disadvantaged states*). Posebno se također obrađuje zaštita podvodne kulturne baštine (*underwater cultural heritage*), ukazuje na tehnološki razvoj i u tom smislu neadekvatnost trenutno važeće pravne regulative. Proučava se i pravni režim u ekstremnim polarnim prostorima Arktika i Antarktike. Ukazuje se na posljedice globalnog zagrijavanja i sve veću zainteresiranost za plovidbu Arktikom, kao i na sve veću posjećenost Antarktike u svrhu turizma i znanstvenih istraživanja. Upućuje se na Polarnu Kodifikaciju (*Polar Code*) i rad u okviru Međunarodne pomorske organizacije. Međutim, potrebno je naglasiti da u vrijeme objave ove knjige Polarna Kodifikacija još uvijek nije bila na snazi. Posebno poglavlje posvećeno je interakciji između područja prava mora i ljudskih prava. U poglavlju koje proučava pitanje rješavanja sporova, detaljno se obrađuje Dio XV Konvencije o pravu mora. Ukazuje se na mogućnosti i ograničenja sadržana u istom te se daje poseban osvrt na svaki od četiri predviđena mehanizma rješavanja sporova, a riječ je o Međunarodnom tribunalu za pravo mora, Međunarodnom sudu pravde, Arbitražnom sudu i Posebnom arbitražnom sudu.

Posljednja četiri poglavlja posvećena su ulozi pojedinih međunarodnih institucija u primjeni i razvoju Konvencije o pravu mora. Obrađuje se mandat IMO-a u smislu donošenja pravila i preporuka u okviru sigurnosti plovidbe i zaštite morskog okoliša. Ukazuje se na posebnost postupka izmjena i dopuna pojedinih IMO-vih instrumenata u okviru prešutnog pristanka (*tacit acceptance*). Naglašava se mogućnost proširene primjene IMO-vih instrumenata na države koje nisu stranke istih, temeljem tzv. *rules of reference* sadržanih u Konvenciji o pravu mora. Potom se proučava mandat Odjela Ujedinjenih naroda za oceane i pravo mora. Posebno se analizira uloga Međunarodnog suda pravde i njegov doprinos u razvoju prava mora u području razgraničenja na moru. Ukazuje se na određenu konzistentnost i predvidivost u primjeni crte sredine i metodologije razgraničenja u tri koraka (*three step approach*) te se upućuje na pojedine slučajeve kao što su *Nicaragua v Colombia*⁴ i *Peru v Chile*.⁵ U ovom kontekstu valja napomenuti da arbitražni pravorijek u predmetu razgraničenja na moru između Hrvatske i Slovenije u vrijeme objavljivanja knjige nije bio donesen.

⁴ Presuda Međunarodnog suda pravde (*International Court of Justice*) od 19. studenog 2012. godine.

⁵ Presuda Međunarodnog suda pravde (*International Court of Justice*) od 27. siječnja 2014. godine.

Konačno, proučava se uloga Međunarodnog tribunala za pravo mora te se posebno naglašava praksa istog u području izadavanja privremenih mjera.

Ova knjiga predstavlja recentno djelo u međunarodnoj literaturi. Njezina se posebnost ogleda u činjenici da ista na sustavan i jezgrovit način prikazuje vrlo kompleksnu materiju prava mora, kako s teorijskog tako i s praktičnog aspekta. Knjiga je napisana od strane vodećih svjetskih stručnjaka iz područja prava mora, a namjenjena je studentima, znanstvenicima, akademikima i praktičarima.

Iva Parlov, PhD Research Fellow

K.B. Jebsen Centre for the Law of the Sea, Tromsø (Norway)

Summary:

THE IMLI MANUAL ON INTERNATIONAL MARITIME LAW

Volume I: The Law of the Sea

General Editor: David Joseph Attard

Edited by: Malgosia Fitzmaurice, Norman A Martínez Gutiérrez

Publisher: Oxford University Press

Oxford, 2014, 723 pages

This book is part of a three-volume manual prepared by the International Maritime Law Institute (IMLI) to serve as a guide to all aspects of international maritime law. The general editor of the entire series is Professor David Joseph Attard, IMLI Director, while editors of Volume I under review, dedicated to the law of the sea aspect, are Malgosia Fitzmaurice, professor of public international law at the University of London and Norman A Martínez Gutiérrez, assistant professor at IMLI. Koji Sekimizu, former IMO Secretary-General, wrote the foreword to the manual.

This book provides a comprehensive analysis of a very complex field of international law – that of the law of the sea, by discussing traditional and contemporary issues from both theoretical and practical perspectives. In its analysis, it uses various sources, such as treaty and customary international law, “soft law” instruments, and court and commercial practice. Reference is also made to the relevant legal framework contained in the regional and national legislation. The main discussion is centered around the 1982 United Nations Convention on

the Law of the Sea (LOSC). In this respect, the book contains an in-depth study of a number of the LOSC provisions and jurisprudence.

The book includes an introduction and 24 chapters, all of which have been written and edited by the leading experts in their respective fields. The introduction provides an overview of the historical development of the law of the sea, offering thereby a good foundation for further discussion on the modern law of the sea and the post-LOSC developments. The 24 chapters cover different legal regimes for the seas and oceans, largely following the LOSC zonal approach and structure. The book thus covers territorial sea and contiguous zone, straits used for international navigation, the regime of islands and rocks, archipelagic states, the continental shelf, the exclusive economic zone, the high seas, the international seabed area, marine scientific research, landlocked and geographically disadvantaged states, and the settlement of disputes. Particular consideration is given to international law concerning maritime boundary delimitation. Other chapters examine new trends and challenges that have emerged in the post-LOSC era – for example, the legal status of the generic resources beyond the limits of national jurisdiction. In this respect, reference is made to the current discussions taking place in an ad hoc working group established by the United Nations General Assembly. Attention is further given to the recent developments in the field of marine scientific research, which show an increasing use of the satellites. In this regard, the book points to the possible creation of a new, hybrid, area of law, with the potential of the law of the sea and space law being merged in an innovative way. As a result of increasing concerns relating to global warming and climate change, including the rapid melting of a substantive amount of the ice in the polar regions, particular consideration is given to the legal regimes applicable in the Arctic and the Antarctic. The book covers other contemporary issues as well, such as the protection of underwater cultural heritage, and the interaction between the law of the sea and human rights. Special consideration is given to the LOSC settlement of disputes mechanism and the respective contributions of the International Court of Justice and the International Tribunal for the Law of the Sea. The book moreover examines the role of the various international organisations in the progressive development of the law of the sea such as the United Nations Division for Ocean Affairs and the International Maritime Organization.

This book represents a significant contribution to the current literature in the field. It is intended to serve as a guide on various aspects of international law of the sea for an extensive group of users ranging from students, researchers and academics to practitioners and governmental officials.